

Shoftiem | Eerst luisteren, dan oordelen

Elk individu heeft een kern van goedheid in zich, een stukje onschuld. Hoe laag hij ook gezonken is, hoe slecht hij ook mag zijn, ook al is hij een crimineel die tot de doodstraf veroordeeld moet worden, toch behoudt hij diep in zich een onaangetaste kern. Op dit positieve deel van de misdadiger kan de rehabilitatie gebouwd worden. Houd rekening met verzachtende omstandigheden, voor anderen, maar ook voor jezelf.

Devariem 18:16

"שפטים ושטרים תתן לך בכל שעריך..."

"Rechters en politieagenten zul je plaatsen in al jouw poorten..."

Zo begint onze Parasha: met de opdracht en de verantwoordelijkheid voor ieder mens om ervoor te zorgen dat elke stad zijn eigen rechtbank en politieagenten heeft. Dit vormt de basis voor een goed functionerende en veilige samenleving. Natuurlijk zijn hier tal van wetten en regels aan verbonden (kijk onderaan dit artikel voor meer details). Jarenlange intense studie is noodzakelijk om deze materie goed te kunnen beheersen en toe te passen.

Schuldig en toch vrijgesproken

Vandaag zullen we ons verdiepen in één detail dat op het eerste gezicht nogal vreemd lijkt. In de Talmud wordt de volgende regel beschreven (Sanhedrin 17-1):

סנהדרין שראו כולן לחובה, פוטרין אותו

"In het geval dat het gerechtshof een verdachte unaniem beschuldigt, wordt de verdachte vrijgesproken."

Met andere woorden, wanneer alle rechters, zonder uitzondering, besluiten dat de verdachte schuldig is, wordt hij vrijgesproken. U leest het goed, al lijkt het vreemd en totaal niet logisch!

Wanneer alle rechters besluiten dat de aangeklaagde schuldig is, waarom zou hij dan vrijgesproken worden?

Volgens de Joodse wet hoort elke stad zijn eigen gerechtshof te hebben, waar 23 rechters aan deelnemen. Dit is het minimale aantal dat nodig is om de doodstraf te kunnen uitspreken. Behalve elk stedelijk gerechtshof zetelde in de hoofdstad Yerushalayim, in de Tempel, ook een hooggerechtshof, dat uit 71 rechters bestond. Zowel een stedelijk gerechtshof alsook het hooggerechtshof kon allerlei zaken berechten zoals civiele en financiële aangelegenheden. Een gerechtshof van minder dan 23 rechters was ook mogelijk, maar dat kon geen doodsvonnissen uitspreken. Wanneer de geleerden over een wet moesten beslissen of een uitspraak moesten doen in een rechtszaak, moest er wel altijd een oneven aantal rechters zijn.

Doodstraf vermijden

Nu was het de verantwoordelijkheid van elke rechter om er alles aan te doen om de doodstraf te vermijden. Sowieso was het bijna onmogelijk om alle nodige voorwaarden bij elkaar te krijgen om de doodstraf toe te passen. Er moesten namelijk minstens twee getuigen zijn die de misdaad werkelijk met hun eigen ogen hadden zien gebeuren. Indirect bewijs voldeed nooit. Ook moest de dader van tevoren gewaarschuwd worden, dat hetgeen hij uit ging voeren, verboden was. Hij moest antwoorden dat hij het wist, maar toch de misdaad ging plegen. Bovendien was een meerderheid van rechters in het geval van de doodstraf niet voldoende. Er moest een meerderheid van minstens twee rechters zijn die van mening waren dat de doodstraf toegepast moest worden. Met al deze voorwaarden werd er alsnog neergekeken op een gerechtshof dat zelfs maar één keer in de 70 jaar de doodstraf uitdeelde. Zo'n gerechtshof werd zelfs bloedig genoemd.

In Bamidbar 35 (24 en 25) staat dat een “groep” (הַעֲדָה) moet berechten en een “groep” moet redden. Een groep is altijd tien (zie het verhaal van de verspieters). Er moet dus in een gerechtshof de mogelijkheid bestaan voor minstens tien aanklagers (berechten) en tien verdedigers (redden). Dat zijn totaal minstens 20 rechters. Vervolgens moet er een meerderheid van minstens twee zijn om de doodstraf te kunnen geven. Dat is 22. En om te voldoen aan de noodzaak van een oneven aantal rechters, wordt er nog een drieëntwintigste rechter toegevoegd.

Hoe dan ook moest er een bepaald systeem ingezet worden om ervoor te zorgen dat de maatschappij gezond en veilig was. Alleen in het paradijs gaat alles naar wens en is er geen noodzaak voor rechters of een uitvoerende macht.

Wijs en intelligent

Wie waren de rechters? Wat waren hun vereiste eigenschappen?

Ze moesten uitzonderlijk wijs en intelligent zijn. Ze moesten de gehele Joodse wetgeving zo goed kennen dat ze er van konden dromen. Ze kenden de dynamiek van de Joodse traditie en geschiedenis en ze waren ingewijd door iemand die zelf ingewijd was, door iemand die ook zelf

weer ingewijd was. Dit ging terug, van generatie op generatie, in directe lijn tot aan Moshe Rabenoe, onze leraar, die het van G-d Zelf had geleerd.

De namen zijn bekend, men weet precies wie wie heeft bevoegd, vanaf Moshe Rabenoe tot Rav Ashi uit de vijfde eeuw van de gewone jaartelling. Maimonides noemt ze van generatie op generatie op.

Dit waren onze rechters en zo waren ze: G-dvrezend, bescheiden en integer. Niets minder, want een rechter die deze eigenschappen niet bezat, was gewoonweg gevaarlijk. Als hij bijbedoelingen had of als hij zich onzeker voelde dan zouden de gevolgen desastreus kunnen zijn.

Veiligheid voor maatschappij

Blijft de vraag waarom een crimineel toch vrijkwam, als alle 23 (of 71) rechters de beklaagde schuldig hadden bevonden. Wat is hier de bedoeling van? Hoe kunnen we dit vatten? Hoe zit het dan met de veiligheid van de maatschappij? Misschien heeft die persoon al vier mensen vermoord. Moet hij dan nog vrij rondlopen?

Nog een dilemma: stel 22 rechters hebben hun hand opgeheven om de beschuldigde te veroordelen. De 23ste weet, dat als hij de beschuldigde ook veroordeelt, dat hij daardoor vrijkomt omdat als alle rechters de verdachte schuldig vinden, de verdachte vrijgesproken wordt. Als rechter nummer drieëntwintig wil dat de verdachte gestraft wordt, moet hij hem juist onschuldig verklaren om het gewenste resultaat te verkrijgen. Maar dat mag rechter nummer 23 niet doen. Hij is integer, oprecht en bescheiden. Hij houdt zich aan de wet en oordeelt volgens de waarheid. Als hij vindt dat de verdachte schuldig is, dan is dat ook hetgeen hij verklaart, ongeacht de gevolgen van zijn uitspraak.

De rechter wordt verondersteld zijn kijk op de zaak te geven en geen berekeningen te maken welk gevolg zijn uitspraak zal hebben. Uiteindelijk is het aan G-d om te berechten. Door de mechaniek van het Joodse systeem in werking te stellen is dit precies wat er bereikt wordt. De rechters, in al hun bescheidenheid, schikken zich naar het G-ddelijke systeem omdat ze ervan overtuigd zijn dat daardoor G-ds wil tot uiting zal komen. Zij geven niet hun persoonlijke mening op de zaak. Wat zij doen, is kijken hoe de wetten van de Torah in elke situatie toegepast dienen te worden. Hun nederige houding maakt het mogelijk dat uiteindelijk G-ds wil door middel van de Torah uitgevoerd wordt.

Nu is de aangeklaagde vrij. Waarom?

Zeker van hun zaak

De Meïri, een middeleeuwse Rabbijn uit Catalonië, begrijpt dat dit natuurlijk ook niet kan. Hij zegt dat פוטרין אותו = de verdachte wordt vrijgesproken betekent niet dat hij onschuldig wordt verklaard. Het Ivriet kan ook anders vertaald worden. Het betekent dan dat men 'van hem af moet zijn'. Toch de doodstraf dus.

Een zestiende-eeuwse Joodse geleerde uit Turkije, Shlomo HaLevi, ziet het anders. Hij gebruikt de Rambam, Maimonides, om beter te begrijpen hoe deze vreemde regeling in elkaar zit. De Rambam beschrijft in hoofdstuk 9 van zijn wetboek bovengenoemde regel op de volgende manier.

סנהדרין שפתחו כולם בדיני נפשות תחלה ואמרו כולן חייב הרי זה פטור עד שיהיו שם מקצת מזכין שיהפכו בזכותו וירבו המחייבין ואח"כ יהרג

“Een gerechtshof waarbij zij allemaal openen met eerst de doodstraf en zeggen “schuldig” dan is de beklaagde vrij totdat er daar enkelingen zullen zijn die hem verdedigen, die de zaak omkeren naar zijn verdienste en dan zullen de aanklagers in de meerderheid zijn en daarna zal hij gedood worden.”

Met andere woorden: de Rambam neemt de wet uit de Talmoed over en legt het wat uitgebreider uit. Hij verklaart dat als alle rechters *beginnen* met het beschuldigen van de verdachte, dan is de verdachte vrij. Pas als zijn verdiensten ook in beschouwing genomen worden kan de doodstraf op hem toegepast worden.

Weer zo bizar!

Maar Rav Shlomo HaLevi legt het uit: het probleem zit hem in het feit dat de zaak met de doodstraf begint. De discussie in de rechtszaal is nog niet echt op gang gekomen en iedereen heeft al een mening. Dat klinkt niet kosher! Is er geen gesprek? Luistert niemand naar elkaar? Vind je de mening van een ander niet verrijkend? Vindt er geen debat plaats? Wil je de waarheid ontdekken dan zal je de zaak toch van verschillende kanten moeten bekijken. Zonder gedachtewisseling zal een oordeel onmogelijk zijn. Maar deze 23 rechters hebben daar kennelijk geen boodschap aan. Ze zijn zo zeker van hun zaak dat je al a priori weet dat dit totaal de mist in kan gaan.

Verschillende meningen

In de Joodse leer is er altijd discussie, over en weer. Verschillende meningen delen kan verrijkend zijn. Elke diamant heeft meerdere facetten. De school van Hillel en de school van Shamai zijn hier beroemd om; ze zijn altijd in tegenspraak met elkaar. Shamai vond bijvoorbeeld dat je met Chanoeka op de eerste avond 8 lichtjes moet aansteken en elke dag een lichtje minder. Daarentegen was Hillel van mening dat je op de eerste avond met één lichtje moest beginnen en dat je elke dag één lichtje toe moest voegen. Deze twee geleerden hadden heel vaak een tegenstrijdige mening. Is dat erg? Nee, het is verrijkend.

Hierbij valt wel op dat Shamaï veel scherpere hersens had dan Hillel. Hillel was bescheiden, kalm, rustig en aardig. De wet is bijna altijd volgens Hillel. Toch had Shamaï de hoogste IQ. Wat vreemd dat we de mening volgen van een aardige man i.p.v. de mening van een groot wetenschapper.

Sinds wanneer zijn wetten gebaseerd op karaktereigenschappen en niet op basis van intellect? Wil je met iemand trouwen dan kijk je natuurlijk naar zijn karakter. Maar om de wet vast te stellen heb je vooralsnog gigantische kennis en intellectuele capaciteiten nodig!

Hillel was misschien niet een genie zoals Shamaï was, maar hij was wel intelligent, bekwaam en vooral bescheiden. Hij liet Shamaï altijd eerst aan het woord, luisterde naar zijn mening, overwoog de zaak en kwam dan pas met zijn conclusie. Zijn wetten en regels werden pas geconcludeerd nadat hij had geluisterd. Daarom worden de Torah regels bijna altijd volgens de interpretatie van Hillel bepaald.

Doel van discussie

Vraag jezelf eens af wat het doel van jouw gesprek en discussie is. Als je aan één stuk door praat dan ben je alleen maar aan het herhalen wat je al weet. Maar als je luistert, misschien hoor je dan iets nieuws. Ben je op zoek naar de waarheid? Heb je geluisterd en gehoord wat een ander te vertellen heeft of heb je alleen maar gewacht dat hij klaar met spreken was zodat jij aan de beurt was om jouw verhaal te doen? Is het jouw doel om gelijk te hebben? Dan ga je je uitsluitend verdedigen en de tegenpartij en zijn visie kapot maken. Je bent dan een verliezer ook al heb je gelijk.

Onenigheid verrijkt je intellect en je emoties. Vermijd het niet en luister vooral naar je tegenstander. Alleen dan kom je achter de waarheid. Luister eens naar een ander ook al heeft hij een tegenstrijdige mening. Zit niet vast aan je eigen opinies en veracht niet de mensen die de gebruikelijke manier van denken in twijfel brengen.

Tweemaal luisteren

”וְהָיָה אִם שָׁמַעַתְּ תִשְׁמָעוּ”

“*En het zal zijn als je luistert en je zult luisteren*” zeggen we dagelijks in het tweede hoofdstuk van het 'Shema Yisrael' gebed. Waarom staat er tweemaal luisteren? Je moet niet alleen maar horen wat een ander zegt, je moet er ook naar luisteren. Wacht niet met spreken totdat de ander klaar is omdat je zo beleefd bent. Dit noem je geen 'luisteren'. Luister ook naar wat een ander *niet* zegt, naar wat hij tussen de regels door bedoelt. Kijk naar zijn gezichtsuitdrukking.

In dit gerechtshof is kennelijk een vonnis uitgesproken zonder dat de zaak van alle kanten bekeken is. Volgens de Torah heeft dit tribunaal niet de bekwaamheid om de doodstraf uit te spreken. Er is niet geluisterd en daardoor kan de volledige waarheid nooit boven tafel zijn gekomen.

De negentiende-eeuwse geleerde Reb Tzvi Chiyoës uit Polen vroeg zich ook af hoe dit gerechtshof opereerde omdat iedereen al zo gauw met een beschuldiging klaarstond. Als je niet luistert kom je nooit achter de waarheid. Waar is het debat, de discussie, waar zijn de verschillende facetten? Valt er helemaal niets goeds te zeggen over deze crimineel? Zijn er geen verzachtende omstandigheden? Is de crimineel misschien gestoord? Heeft hij een traumatische jeugd gehad? Wat is zijn achtergrond? Misschien is hij gehersenspoeld? Hoe dan ook moet deze misdadiger rehabiliteren als hij de doodstraf krijgt, in deze wereld of in de komende wereld. Maar toch, als zelfs niet één rechter iets goeds kan vinden, dan klopt hier iets niet. Er is altijd over iedereen iets positiefs te melden, hoe klein dan ook.

De Torah is er niet om iemand te straffen, om wraak te nemen en zelfs niet om de straf van de misdadiger als voorbeeld te laten fungeren. De straffen in de Torah zijn er ook niet om de maatschappij tegen de misdadiger te beschermen. Vandaar dat gevangenisstraf in de Torah nooit voorkomt. Wat is het nut voor de misdadiger om opgesloten te worden? Opsluiten houdt een schuldige juist tegen in zijn ontwikkeling en veroorzaakt bitterheid en boosheid.

Daarentegen heeft elke Torah-"straf" als doel het wegpoetsen van het delict. Heb je gestolen dan moet je terugbetalen. Is jouw misdrijf zo groot dat er in deze wereld niets bestaat dat geschikt is om je te rehabiliteren, pas dan komt de doodstraf in aanmerking. Dit is dan helaas de enige mogelijkheid om alles recht te trekken. Het is zelfs zo dat voordat de doodstraf uitgevoerd kon worden, de schuldige eerst begeleid moest worden om tot inkeer te komen. Dit zijn allemaal elementen die bewijzen dat de hele strafprocedure, inclusief de dood, uitsluitend als doel had om de aangeklaagde te helpen om zijn situatie te herstellen. In het proces van de dood wordt de ziel van het lichaam gescheiden. Beide kunnen dan, apart van elkaar, in een hogere wereld gerehabiliteerd worden.

Wees niet te snel in je oordeel

Dit is allemaal gebaseerd op het feit dat ieder individu, hoe slecht dan ook, hoe laag hij ook gezonken is, altijd nog een kern van goedheid in zich heeft, een stukje onschuld. Op dat positieve deel van de misdadiger kan de rehabilitatie gebouwd worden. Als geen van de 23 rechters dat stukje weet te ontdekken dan is er iets heel erg mis. Als je alle deuren en openingen dicht houdt, als

je helemaal geen lichtje kunt zien dan is jouw oordeel bij voorbaat afgekeurd. Dan heeft de straf geen enkel rehabiliterend nut.

Verbreed je zicht op zaken en sta open. Spreek niet zo veel en luister naar je tegenstander, opdat jouw mening een bredere basis zal hebben. Ontdek een positief aspect, zelfs in een misdadiger. Anders, zo vertelt de Torah ons, zul je hem niet kunnen berechten.

Ook wij veroordelen dagelijks de mensen om ons heen. Onze moeder, onze echtgenoot, zuster, zoon, de bakker en de slager en niet te vergeten onszelf. Sommigen onder ons vinden altijd smoesjes voor ons eigen gedrag. Anderen zijn te streng en keihard voor zichzelf.

Wees niet te snel in je oordeel. Neem verzachtende omstandigheden in aanmerking voor anderen maar ook voor jezelf. Zoek die kern van onaangetaste reinheid ook al ben jij of een ander over de schreef gegaan. Gebruik dit lichtpuntje om op een mooie, optimistische en positieve manier het probleem op te lossen en zo met enthousiasme verder te gaan...

Shabbat Shalom!

Bracha Heintz

Extra uitleg

In Sefer Hamitsvot somt Maimonides de 248 geboden en 365 verboden op, die G-d aan het Joodse volk gegeven heeft. Van de 365 **verboden** zijn er 19 en van de 248 **geboden** zijn er 6 die van toepassing zijn op rechters en getuigen.

Gebod nummer 175| Rechters beslissen volgens de **meerderheid**.

Gebod nummer 176| Er moeten **rechters** worden benoemd om orde te houden.

Gebod nummer 177| Rechters behandelen beide partijen op een **eerlijke** manier: het is bijvoorbeeld niet toegestaan om de ene procederende de mogelijkheid te geven om lang aan het woord te zijn en de andere te vragen om zijn betoog kort te houden.

Gebod nummer 178| Een getuige moet **alles** wat hij gezien heeft vertellen. Hij mag niets achterwege laten.

Gebod nummer 179| De rechters moeten de getuigen heel nauwkeurig en uitgebreid **ondervragen**.

Gebod nummer 180| Als blijkt dat een getuige een **vals** getuigenis afgelegd heeft, dan krijgt deze valse getuige de straf die de verdachte zou hebben gekregen als hij die misdaad had gepleegd waar hij van beschuldigd werd.

Verbod nummer 273| Een rechter mag de Torah-regels omtrent rechtspreken niet **verdraaien**.

Verbod nummer 274| Een rechter mag geen **steekpenning** ontvangen.

Verbod nummer 275| Een rechter mag een **vooraanstaande persoon** niet begunstigen.

Verbod nummer 276| Een rechter mag niet iemand onschuldig verklaren omdat hij **bang** is dat de beschuldigde hem anders in gevaar zal brengen.

Gebod nummer 277| Een rechter mag in zijn oordeel geen medelijden hebben met een **arm** persoon en hem begunstigen ten aanzien van een rijkere iemand zodat de arme persoon op een eervolle manier geld zal ontvangen.

Verbod nummer 278| Een rechter mag niet iemand beschuldigen omdat de verdachte sowieso een **slecht** iemand is.

Verbod nummer 279| Een rechter mag een moordenaar of iemand die lichamelijk letsel aanbrengt niet begunstigen omdat de verdachte **arm** is.

Verbod nummer 280| Een rechter mag zijn oordeel niet verdraaien in het voordeel van een **vreemdeling** of een **wees**.

Verbod nummer 281| Een rechter mag de ene partij niet verhoren in **afwezigheid** van de andere partij.

Verbod nummer 282| Een rechtbank mag niet de doodstraf uitspreken als er niet minstens een meerderheid is van twee rechters.

Verbod nummer 283| Een rechter mag niet de mening van een andere rechter overnemen. Hij moet zijn vonnis **zelf concluderen**.

Verbod nummer 284| Het is verboden om een rechter te benoemen die geen **kennis** van zaken heeft of die de Torah-regels in zijn **privéleven** niet toepast.

Verbod nummer 285| Men mag geen **vals** getuigenis afleggen.

Verbod nummer 286| Een **boosdoener** mag geen getuige zijn.

Verbod nummer 287| Een **familielid** kan noch vóór noch tegen zijn bloedverwant getuigen.

Verbod nummer 288| Men mag niet berechten gebaseerd op slechts **één getuige**.

Verbod nummer 289| Een rechtbank mag niet straffen gebaseerd op **indirect** bewijs. Stel: een getuige ziet twee mensen achter elkaar aan rennen en de ene heeft een mes in zijn hand. Beiden gaan een huis in. De getuige komt ook binnen en ziet de ene man dood en vol met bloed en de andere met het mes in zijn hand ook vol met bloed. De getuige is geen getuige. Hij heeft de moord niet gezien. De misdaad is gepleegd voordat de 'getuige' binnen kwam. Wie de moordenaar is, is alleen een indirecte conclusie en de rechter mag dit getuigenis niet accepteren. Mocht je denken 'dit klopt niet', zegt Maimonides, besef dan dat in alles wat mogelijk is, sommige gevallen heel waarschijnlijk zijn en anderen totaal onwaarschijnlijk. Als de Torah toestemming had gegeven om iemand te straffen gebaseerd op iets dat niet anders verklaard kan worden, zoals in het voorbeeld hierboven, dan zouden iets minder waarschijnlijke gevallen ook geaccepteerd worden. Vervolgens zouden andere gevallen die weer iets minder waarschijnlijk waren ook veroordeeld worden enz... Totdat het punt bereikt zou worden dat een onschuldige man de doodstraf zou krijgen. Het ergste wat er kan gebeuren als je uitsluitend **directe** getuigenis aanvaardt, is dat een schuldige man vrijgesproken wordt. Beter 1000 mensen vrijwaren dan één onschuldige man de doodstraf te geven.

Verbod nummer 290| Een getuige mag geen **oordeel** geven. Hij mag alleen vertellen wat hij gezien heeft waarna hij zwijgen moet.

Verbod nummer 291| Een crimineel mag niet **zonder** rechtszaak gestraft worden.

Deze 19 regels zijn slechts een opsomming. Er zijn boeken vol geschreven over de details, de uitleg en talloze voorbeelden om deze 25 regels beter te kunnen begrijpen en toe te passen.

Gebaseerd op de Rambam en een artikel van Rav YY Jacobson. Laat het mij weten indien U deze artikelen niet wenst te ontvangen. Vragen en kritiek zijn ook zeer welkom!

Speciale dank voor de opmaak en correcties door Rianne Meyer, Sonja Tamam en Devorah v.d. Heiden.

Helpt u mee om de continuïteit van deze artikelen te waarborgen? Door te sponsoren word je een actieve partner en steun je ook verdere activiteiten! Doneren kan hier op chabadutrecht.nl/doneren.

Beeld: chabad.org